

maste två åren har emellertid inte ändrats sedan föregående inflationsrapport. Den privata konsumtionen bedöms öka med knappt 3 procent 1999 och 2000. Prognosen för 1999 justeras därmed ned något samtidigt som prognosen för 2000 revideras upp i motsvarande mån.

FINANSPOLITIKEN

Bedömningen av offentlig konsumtion har inte förändrats sedan föregående inflationsrapport. Utfallet i nationalräkenskaperna för 1998 låg i stort sett i linje med föregående prognos.

Tillväxttakten i offentlig konsumtion förväntas mattas av från den förhållandevis höga nivån 1998. Eventuella utgiftsnedskärningar bedöms inte i första hand påverka den offentliga konsumtionen. Ett viktigt skäl till detta är att offentlig konsumtion innehåller politiskt prioriterade verksamheter, som vård, skola och omsorg.

Bedömningen av den konsoliderade offentliga sektorns finansiella sparande har däremot reviderats upp. Den största finanspolitiska risken är att statens utgiftstak, vid oförändrad finanspolitik, kan komma att överskridas. Budgeteringsmarginalerna är mycket

snäva. Detta innebär dels att nya utgiftsbesparingar kan komma att bli nödvändiga, dels att eventuella finanspolitiska lättnader i första hand måste ske genom skattesänkningar. I huvudscenariot antas att utgiftstaken kommer att hållas.

Även om finanspolitiken bedöms som fortsatt stram väntas den direkt återhållande effekten på efterfrågan bli mindre än under de senaste åren.

Överskottet i det finansiella sparandet väntas bli mindre 1999 än 1998, främst beroende på att åtgärder av engångskaraktär, t.ex. bolagiseringen av AP-fondens fastigheter, kraftigt förbättrade saldot 1998. Dessutom väntas lättnader i finanspolitiken under 1999 på 26 miljarder kronor, motsvarande ca 1,4 procent av BNP. Under 2000 förväntas ytterligare finanspolitiska lättnader motsvarande ca 0,4 procent av BNP. Merparten av dessa åtgärder beslutades av riksdagen under 1998.

Finanspolitikens återhållande effekt på efterfrågan antas bli mindre än under de gångna årens budgetkonsolidering. Offentlig konsumtion bedöms öka med drygt 1 procent under 1999 och knappt 1 procent under 2000.

FINANSPOLITIKENS INRIKTNING

Finanspolitikens utformning är av stor betydelse för penningpolitiken. Finanspolitiken påverkar både direkt och indirekt, via effekter på de finansiella marknaderna, det allmänna efterfrågeläget och därmed inflationstrycket i ekonomin. Det är därför viktigt att ha en god bild av finanspolitikens inriktning och dess effekter på ekonomin i stort.

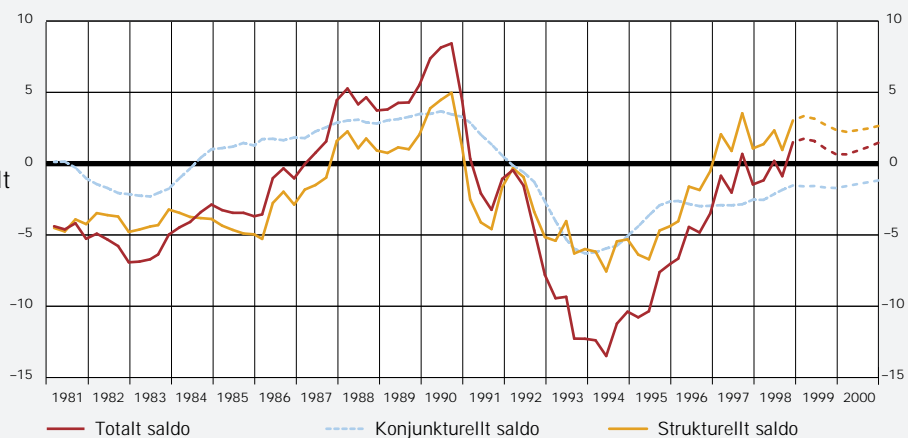
Finanspolitiken har också långsiktiga implikationer för trovärdigheten i den allmänna ekonomiska politiken. Långsiktig hållbarhet i de offentliga finanserna är av stor betydelse för variabler som är centrala för penningpolitiken, såsom ränteläge och växelkurs.

För att kunna bedöma den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna är det viktigt att rensa budgetsaldot för konjunkturella faktorer. Ett sätt att upp-

skatta betydelsen av dessa är att ekonometriskt skatta budgetsaldot som funktion av något mått på resursutnyttjandet i ekonomin, exempelvis produktionsgapet. Skattningen från en sådan ekvation kan betecknas som den *konjunkturella* delen av underskottet. Skillnaden mellan det faktiska och den konjunkturella delen kan betecknas som den *strukturella* delen av saldot. Det strukturella saldot vid en viss tidpunkt blir då ett mått på hur stort det faktiska saldot skulle vara i en neutral konjunkturfas. Eftersom produktionsgapet i genomsnitt över en konjunkturcykel kan förväntas vara noll kan det strukturella saldot betraktas som ett mått på hur det faktiska saldot kommer att utvecklas givet oförändrad finanspolitik. En sådan metod är dock inte problemfri. Rent statistiska metoder förmår exempelvis inte skilja

Diagram R4.

Den konsoliderade offentliga sektorns finansiella sparande, uppdelat i konjunkturellt och strukturellt saldo. 1999–2000 prognos. Procent av BNP

Källa: Riksbanken.

på automatiska stabilisatorer och diskretionär stabiliseringspolitik som av naturliga skäl också tenderar att följa konjunkturcykeln. Eftersom det strukturella saldot beräknas som en residual kommer all variation i saldot som inte följer det normala konjunkturmönstret att hänföras till detta. Under de aktuella åren gäller detta exempelvis bankstödet.

I ekonometriska skattningar brukar Sveriges offentliga finanser vanligtvis visa sig vara mer konjunktur känsliga än andra OECD-länder. I diagram R4 visas den konsoliderade offentlig sektorns finansiella sparande, uppdelat på en strukturell och en konjunkturell del. Det strukturella saldot försämrades kraftigt under åren 1991–1994. Delvis berodde detta på att skattereformen 1990–1991 var underfinansierad med uppskattningsvis 25 miljarder kronor, vilket motsvarar 1,8 procent av BNP.³⁰ En än viktigare faktor var dock den kraftiga uppgången i den strukturella arbetslösheten i början av 1990-talet.

Efter den akuta krisen i början av 1990-talet genomfördes en omfattande konsolidering av de offentliga finanserna. Enligt beräkningar från Finansdepartementet omfattade konvergensprogrammen 1995–1998 besparingar på 126 miljarder kronor eller 8 procent av BNP.

Det strukturella saldot förbättrades sedan i takt med att konvergensprogrammets besparingsåtgärder fick effekt. Under 1997 syntes vissa tecken på att de offentliga finanserna hade förbättrats i snabbare takt

än planerat. Detta skapade ett visst utrymme för successiva finanspolitiska lättnader under åren 1997–1999. Sammanlagt omfattar de hittills beslutade lättnaderna drygt 50 miljarder kronor fram till 2000.³¹ Den mer expansiva finanspolitiken medför således en viss försvagning av det strukturella saldot under dessa år. Nivån på det strukturella saldot beräknas, trots dessa lättnader, från och med i år att vara förenligt med regeringens mål om ett långsiktigt överskott om 2 procent i de offentliga finanserna.

En viktig aspekt av finanspolitikens effekter på efterfrågan är hur denna påverkar hushållens disponibelinkomst och därmed privat konsumtion. Detta kan ske via två kanaler; dels via beslut om offentlig konsumtion och investeringar som direkt påverkar hushållens faktorinkomster, dels via förändringar av skatter och transfereringar som påverkar disponibelinkomsten.

Ett sätt att mäta den senare effekten är att beräkna skillnaden mellan hushållens faktor- och disponibelinkomster. Hushållens faktorinkomster kan definieras som inkomster före skatt och transfereringar, och består av företagarinkomster, löner, nettot av räntebetalningar och utdelningar samt övriga faktorinkomster.

Kvoten mellan disponibel- och faktorinkomster anger hur mycket av inkomsten hushållen får behålla efter skatt och transfereringar, och kan tolkas som ett mått på finanspolitisk stramhet. Denna påverkas dels av politiska beslut om regler, ersättningsnivåer och skattesatser, dels av den ekonomiska utvecklingen i form

av arbetslöshet och inkomster. Mättet skiljer således inte på aktiv finanspolitik och s.k. automatiska stabilisatorer. I en lågkonjunktur minskar hushållens inkomster och därmed statens skatteintäkter samtidigt som ökande arbetslöshet medför högre transfereringsutgifter.

Hur disponibelinkomstkvoten har utvecklats visas i diagram R5. Den steg kraftigt under krisen 1991–1994, vilket i huvudsak förklaras av de automatiska stabilisatorernas effekter. Både disponibel- och faktorinkomster faller under denna tid men faktorinkomsterna faller snabbare. Även skattereformen torde haft en viss effekt eftersom den innebar en sänkning av den direkta skatten och en höjning av den indirekta skatten. Under åren 1995–1998 då den offentliga sektorns finanser sanerades vänder kurvan nedåt.

De kommande två åren väntas kvoten plana ut eller stiga svagt. Detta indikerar en mindre kontraktiv finans-

politik och förklaras främst av de tidigare omnämnda finanspolitiska lättnaderna. För första gången sedan början av 1994 beräknas disponibelinkomsterna utvecklas mer gynnsamt än faktorinkomsterna.

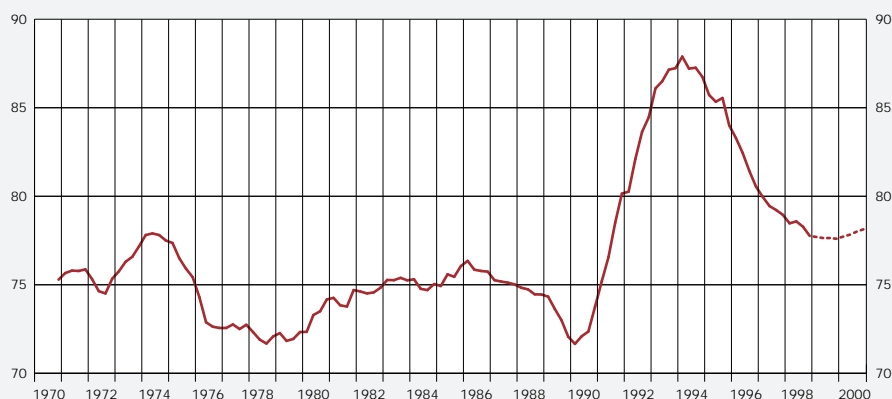
Den betydande åtstramningen av finanspolitiken under de senaste åren har av allt att döma haft en återhållande effekt på efterfrågan i ekonomin, vilket ökat utrymmet för penningpolitiska lättnader.

Under prognoshorisonten väntas finanspolitiken vara stram, men den direkt återhållande effekten på efterfrågan bedöms inte bli lika stor som under senare år.

30 Källa: Budgetpropositionen för 1998, bilaga 6.

31 Källa: Riksbanken. Beräkningarna är baserade på budgetpropositionerna för 1998 och 1999 samt 1997 och 1998 års vårpropositioner.

Diagram R5.
Faktorinkomster i förhållande till disponibel inkomst. 1999–2000 prognos. Procent

Källor: SCB och Riksbanken.